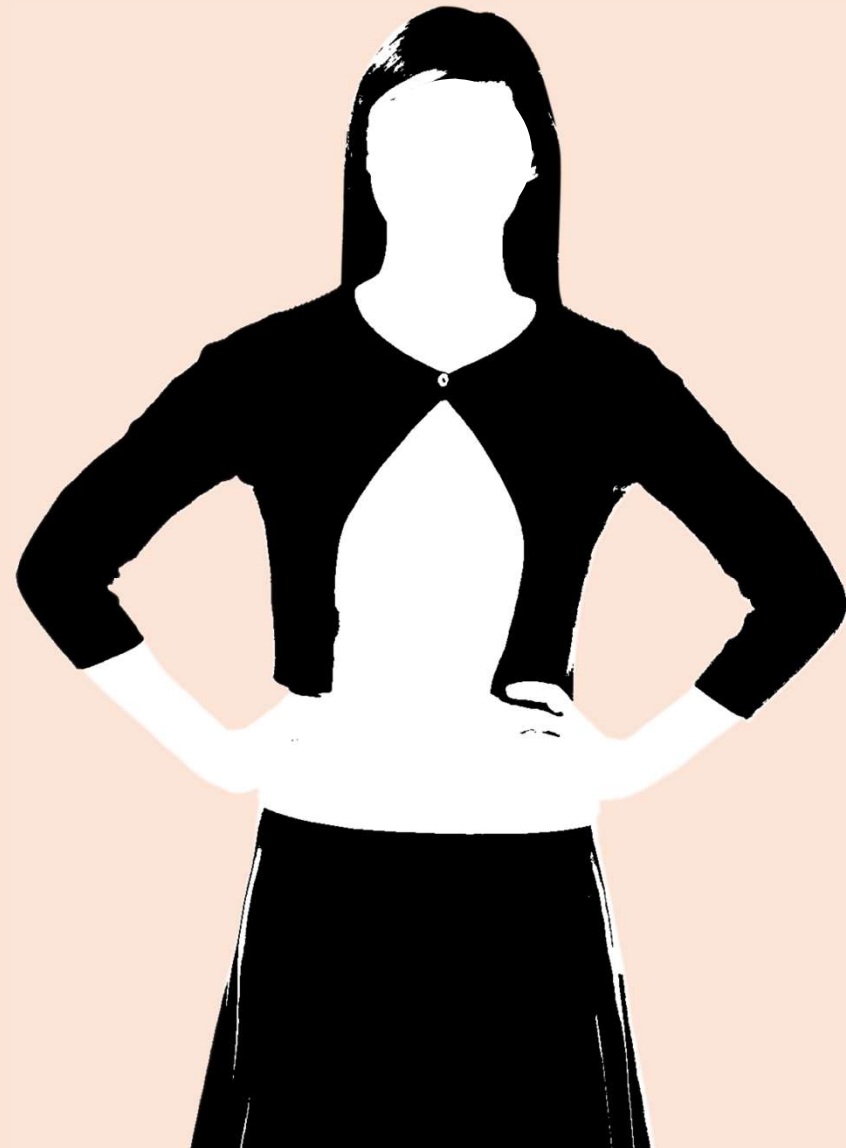

Psykologisk trygghet i PhD-studier: Utfordringer og muligheter med generativ KI

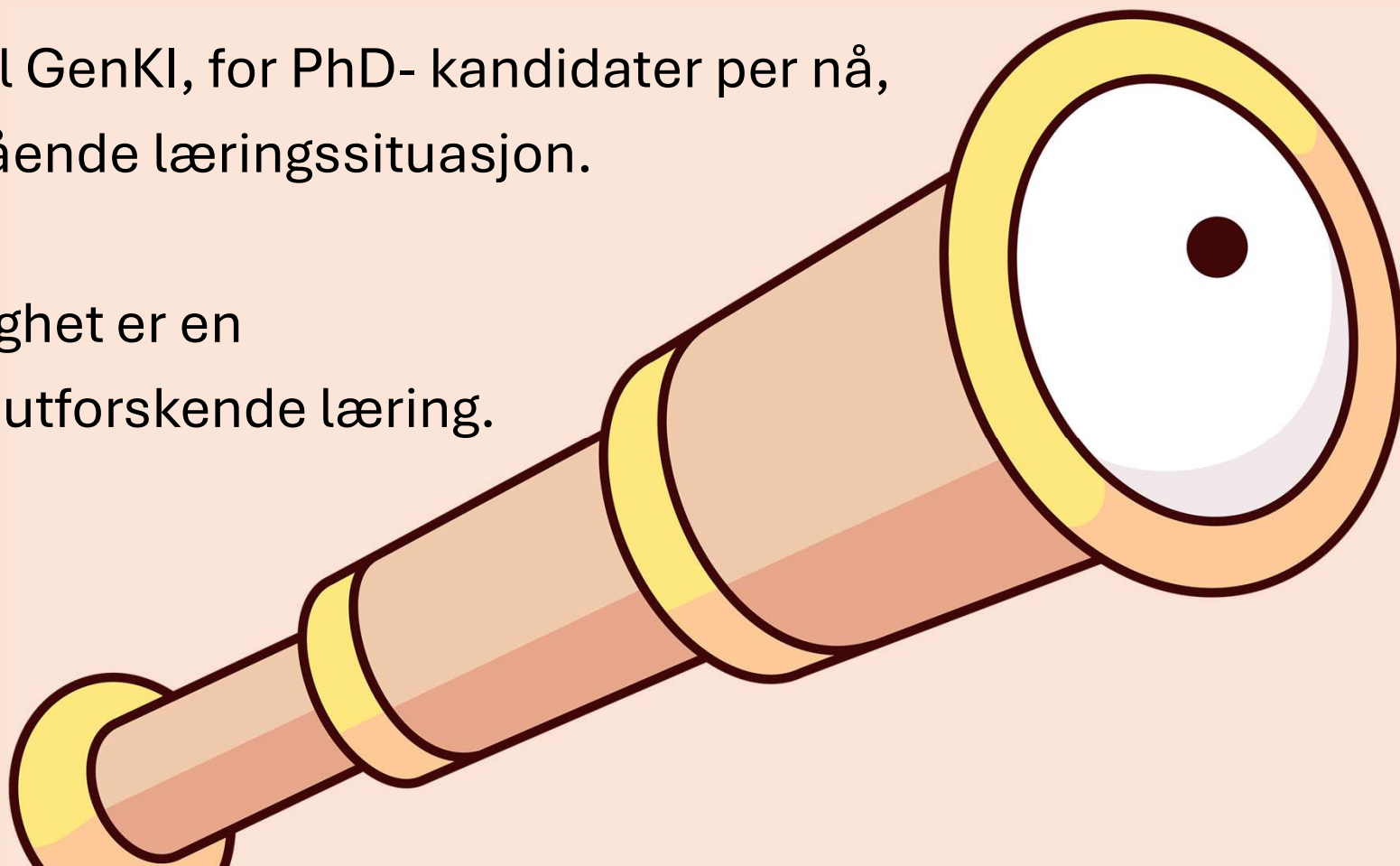
Gry Ane Vikanes Lavik, UB, UiB

Ingunn Johanne Ness, SLATE, UiB

Vårt utgangspunkt (point-of-view):

- Å forholde seg til GenKI, for PhD- kandidater per nå, er å stå i en pågående læringssituasjon.
- Psykologisk trygghet er en forutsetning for utforskende læring.

Innhold:

- Hvordan er det å være PhD-kandidat?:
 - Den sosio-emosjonelle dimensjonen
 - Psykologisk trygghet som læringsbegrep
- GenKI som en joker: Hva brukes GenKI til i PhD-løpet?
 - Forestillinger i forskningslitteraturen
 - KI som utfordrer og som hjelper
 - Bruk blant PhD-kandidater og i PhD-veiledningen, basert på studier
 - Noen RYKENDE FERSKE tall fra UiB
- Perspektiv å ta med videre:
 - Hvilke behov for støtte finner vi?
 - Universitetsbibliotekenes viktige rolle som ikke-vurderende, fagnøytral arena for utforskning

Den sosio- emosjonelle situasjonen

«A doctoral journey can be isolating and one where doctoral students will have to navigate complex issues, sometimes unknown to themselves. This can affect their confidence and self-esteem, as they doubt their abilities or sense of self.»

(Devis-Rozental, 2023, s.1178)

Tøff vitenskapsverden – myke ferdigheter

I løpet av doktorgradsløpet vil studentene måtte praktisere mange relasjonelle former for kompetanse som, dersom de mestrer disse, vil kunne styrke deres doktorgradsprodukt.

Disse er:

- nettverksbygging,
- forhandling,
- motta og behandle av tilbakemeldinger,
- oppleve avvisning,
- presentere arbeidet sitt,
- håndtere vanskelige relasjoner,
- utvikle sin selvbevissthet,
- motivasjon,
- motstandsdyktighet og
- engasjement.

(Devis-Rozental, 2023, s.1180)

Læringsbegrepet «psykologisk trygghet»

- Psykologisk trygghet påvirker denne typen **relasjonell læringsadferd**, som Devis-Rozental beskriver, positivt.
- Er knyttet til aktiviteter som å aktivt oppsøke tilbakemelding, informasjonsdeling, be om hjelp, snakke om feil og være utforskende. (A. Edmondson, 1999, s. 376).

Tre forståelsesnivåer av begrepet:

- Individet i sitt arbeid,
- i samarbeidende team,
- som del av en organisasjon.

Psykologisk trygghet påvirker hvordan informasjon behandles og deles

- Edmondson fant at de teamene med høyest grad av psykologisk trygghet delte og behandlet informasjon mest sannferdig og hensiktsmessig. De var mest åpne om:
 - Egne feil
 - Mangel på kunnskap
 - Behov for informasjon

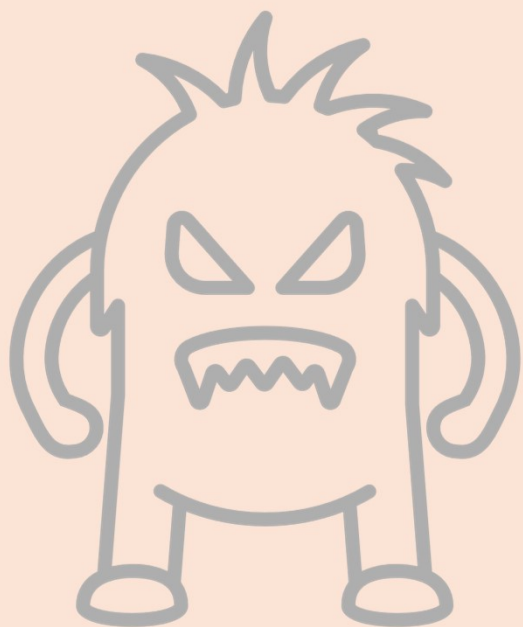
Dette er viktig for læring!

(Edmondson, 1999)

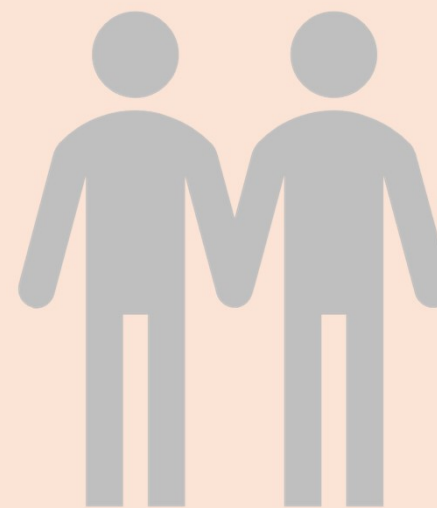
GenKI i akademia

To sider ved GenKI:

som trussel

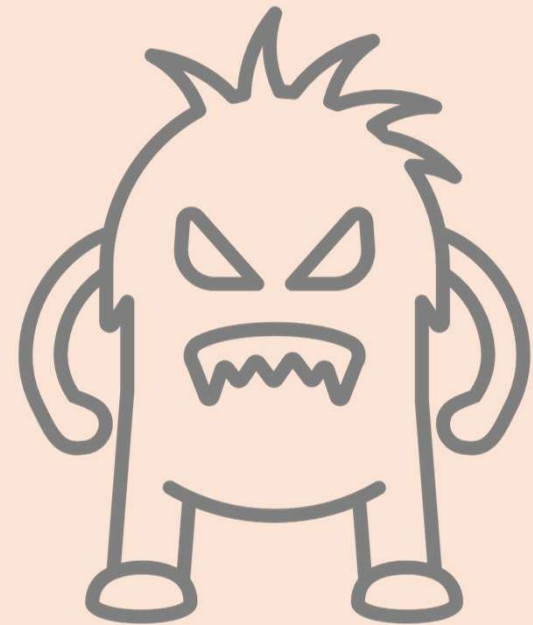
som hjælper

GenKI som trussel:

- Er skremmende effektiv.
- Skriver kunnskapsoppsummeringer på sekunder.
- Skriver tilsynelatende fryktelig godt.
- Utfordrer den akademiske selvtilliten.
- Gir bekymringer om svekket skrive- og kritisk tenkningsevne.
- Gir dårlig kvalitet på skrijving, både når det gjelder stemme og nøyaktighet.

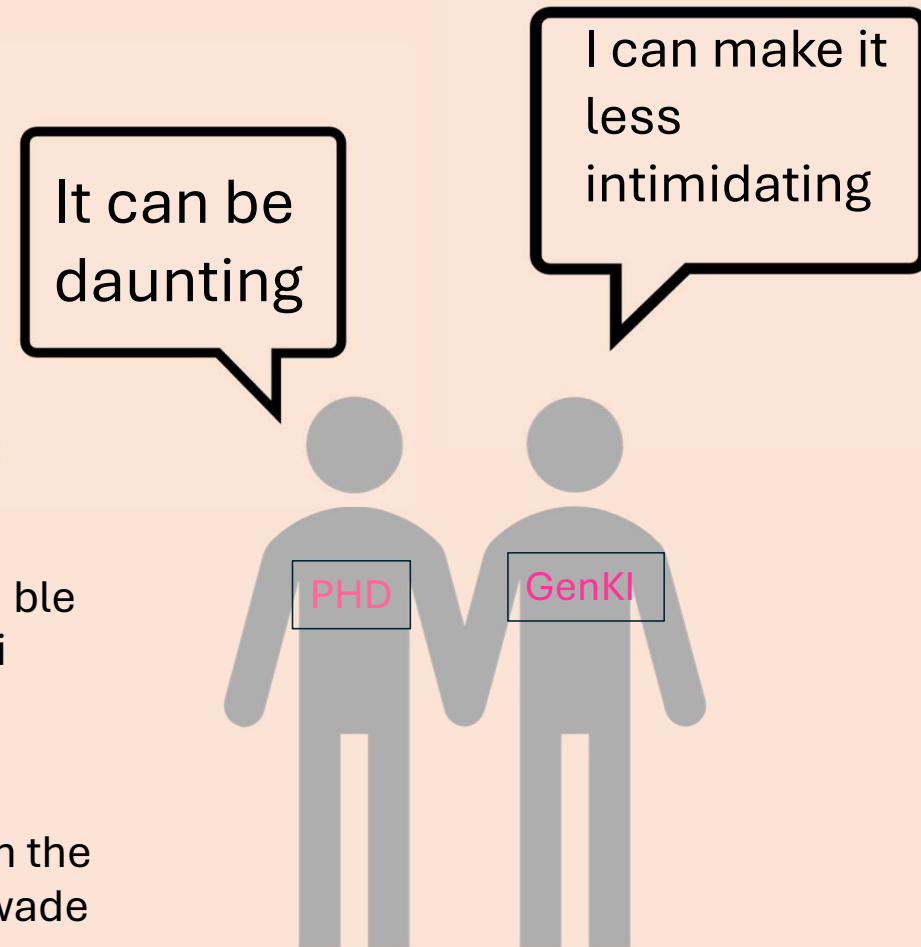
Spørsmål:

- Hvordan ivareta akademisk integriteten men likevel lære å bruke GenKI godt nok til ikke å bli utkonkurrert?
- Hvordan lære å tilføre verdi utover det GenKI kan produsere? (Rowland 2023, s.31)

GenKI som hjelper

- GenKI beskrives :
- Som forskningshjelper: “Making the process less intimidating” (Kumar & Gunn, 2024, s.7)
- Som hjelp når du ikke vet hvor du skal begynne: «To get unstuck» (2024, s.8)
- Som hjelp til å forstå kompleks informasjon: Prosessen ble mindre overveldende ved at de fikk litt hjelp til oversikt i starten heller enn å begynne med søke med termer i en database.
- “...looking for relevant articles can be daunting and with the vast amount of information available it can be hard to wade through” (2024, s.8)
- Noen å spørre alle mulige slags dumme spørsmål.

Bruk av GenKI i arbeid med avhandling

- Brainstorming for å utforske ideer.
- Litteraturgjennomgang,
 - Til å få forslag til utvidelse av litteraturtilfanget.
- Hjelp med akademisk skriving:
 - Lage disposisjon,
 - Forbedre avsnitt og logisk struktur (Black & Betts, 2025, s. 53)
- For å forbedre avhandlingens overordnede kvalitet:
 - Sammenheng mellom forskningsspørsmål,
 - Klarhet, avdekke hull i litteraturgjennomgangen,
 - Sammenheng mellom funn og tekstlig gjengivelse.

(Black & Betts, 2025, Caillaud & Skec, 2024, Kumar & Gunn, 2024)

Mer om veilederes bruk:

- Veiledere nevnte at de selv bruker teknologien for å finne og gi studentene forslag til forbedring av ordvalg og klarhet.
- «Jeg sier til studentene at de skal diskutere med KI for å forbedre argumentene sine» (Black & Betts, 2025, s. 54)
- «...jeg anbefaler å bruke det til å sjekke samsvar mellom kapittel 2 og 5 for å fastslå hvor det er hull i litteraturgjennomgangen basert på de endelige resultatene i en studie." (Black & Betts, 2025, s. 54)

Verktøy som nevnes

- ChatGPT
- ResearchRabbit.ai
- LitMaps.com
- Perplexity.ai
- scite.ai
- scholarcy
- Elicit
- Listening.io
- Grammarly
- Quillbot

(Kumar & Gunn, 2024, s.6, Black & Betts, 2025, s.49)

Pågående GenKI undersøkelse blant studenter ved UIB- eksempler på spørsmål:

Har du brukt KI-verktøy (som ChatGPT, DALL-E, Gemini, DeepSeek Perplexity, Research Rabbit etc.) i forbindelse med studiene dine? I så fall til h...

Ja, som en sparringspartner
Ja, som en støtte til å komme på flere idéer
Ja, som en støtte til skrivearbeid (f.eks. tilbakemeldinger og ...
Ja, til oppsummeringer
Ja, til forklaringer av pensum/teori/konsepter/terminologi
Ja, til å oversette mellom språk
Ja, til å lage bilde/lyd/video
Ja, til å skrive koder
Ja, til å finne/søke etter kilder/ressurser
Ja, til hjelp i grupper der vi diskuterer noe
Ja, til søknadsskriving (f.eks. til jobb, internship, verv)
Ja, til å besvare oppgaver/eksamener o.l. der det er en del av ...
Ja, til å besvare oppgaver/eksamener o.l. der det IKKE er angitt ...
Nei, jeg holder meg unna pga frykt for å bli tatt i juks
Nei, fordi jeg er usikker på hva som er lov og ikke
Nei, jeg vet ikke hvordan jeg skal gjøre det på en god måte
Nei, av andre grunner
Annet:

Pågående GenKI undersøkelse blant studenter ved UiB

- Noen eksempler på hva vi spør om i undersøkelsen:

Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om bruk av verktøy basert på kunstig intelligens (KI)?

Jeg er positiv til bruk av KI-verktøy i akademiske arbeid
Jeg får som regel tilstrekkelig informasjon ved ...
Jeg får tilstrekkelig opplæring i bruk av KI-verktøy som en del av ...
KI-verktøy kan ofte forbedre de akademiske arbeidene jeg ...
KI-verktøy har endret måten jeg jobber akademisk
Hjemmeeksamener ved UiB bør endres til skoleeksamener for å ...
Bruk av KI-verktøy er en integrert del av emnene jeg tar ved UiB
Jeg er bekymret for å bli tatt i juks på grunn av bruk av KI-verktøy
KI-verktøy gir meg som regel pålitelig informasjon
Jeg er bekymret for at mine data blir misbrukt gjennom KI-verktøy
KI effektiviserer arbeidshverdagen min som student
Jeg ønsker mer opplæring i bruk av KI-verktøy fra UiB
Jeg er bekymret for at KI vil gjøre det vanskeligere for meg å få ...
Arbeidstakere som ikke kan bruke KI-verktøy i 2026 vil erstattes ...
Kunnskap om bruk av KI-verktøy vil være en forutsetning for å få ...

Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om konsekvensene av kunstig intelligens (KI)? 43 ⓘ

KI kan ha negative konsekvenser for klima
KI kan ha negative konsekvenser for fremtidens demokratier
KI har innebygde fordommer mot kvinner
KI har innebygde fordommer mot minoriteter
KI kan løse kjedelige oppgaver i livet mitt
KI kan løse problemer knyttet klimaendringer
KI kan løse store samfunnsproblemer i nær fremtid

■ Helt uenig ■ Delvis uenig ■ Verken eller ■ Delvis enig ■ Helt enig ■ Vet ikke

Fra pågående KI undersøkelse ved UIB

- 46 % bruker GenKI daglig
- 63% er helt enig i påstanden om at de trenger generell opplæring i KI
- 63 % er helt enig i påstanden om at de trenger fagspesifikk opplæring
- (11 respondenter på phd nivå)

Hvilke behov og mangler finner vi?

GenKI støtter PhD-forskning, men krever nøye veiledning:

- Hjelper med litteraturgjennomganger, dataanalyse, oppsummering og skriving.
- Noen veiledere bruker GenKI til administrative oppgaver, men ikke i stor grad til forskning.

Veiledere mangler bevissthet om hvordan studenter bruker GenKI:

- Mange veiledere overvåker ikke nøye hvordan studenter anvender GenKI i arbeidet sitt (Caillaud & Skec, 2024, s. 424)

Behov for oppgradering av veilederkompetanse:

- Mange mangler ekspertise i GenKI og prompt engineering.
- Veiledere risikerer å falle bak stipendiatene i KI-kunnskap.
- Universiteter bør tilby GenKI-treningsverksteder for vitenskapelig ansatte.

Forts...

Etiske bekymringer og tillitsproblemer:

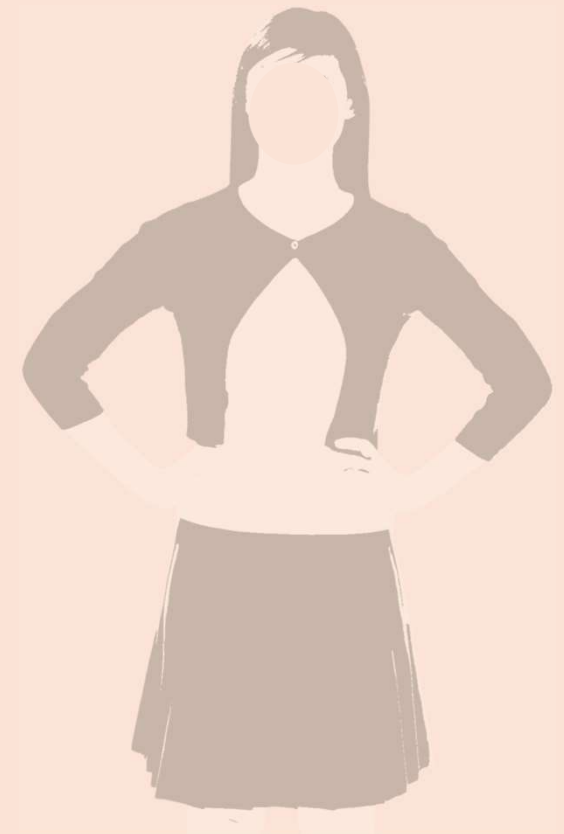
- GenKI kan skape tillitsproblemer mellom stipendiater og veiledere, f.eks. vanskeligheter med å skille mellom stipendiatskrevet og KI-generert arbeid.
- De etiske retningslinjer for GenKI-bruk i PhD-forskning er uklare ved mange institusjoner.

Veiledning vil endre seg, men omfanget av endringen er omstridt:

- Noen mener GenKI vil forårsake en radikal endring i PhD-veiledning.
- Andre tror det bare ganske enkelt er et nytt forskningsverktøy.

Viktig å etablere tillit og psykologisk trygghet

- GenKI er et vektøy som brukes mye og som oppleves som en hjelp.
- GenKI fremstår også som en trussel mot:
 - PhD stipendiatenes tillit til egne ferdigheter
 - Tillitsforholdet mellom veileder og stipendiat
 - PhD veileders opplevelse av å være kompetanseperson
 - Den akademiske integriteten

Khrono: Kunstig intelligens krever samarbeid og deling i UH-sektoren

Universitets
biblioteket?
??

Mange spennende samarbeidsarenaer finnes allerede, som for eksempel de fellesstrategiske enhetene under Universitets- og høyskolerådet, UH-IT-samarbeidet, Norsk nettverk for universitets- og høyskolepedagogikk, UH-sektorens forum for personvernombud og Sikts læringskollektiv for KI.

Finn en feil?

PERSPEKTIV:

Universitetsbiblioteket som et
(psykologisk trygt) rom for utforskning

Universitetsbiblioteket er:

- Viktig kompetansemiljø for GenKI-literacy: Veiledet utforskning er etterspurt.
- Nøytralt: Utenfor den institutt faglige (konkurranspregede) konteksten.

Behov:

- Phd kandidater ønsker opplæring, generell og fagspesifikk.
- Upskilling av fagmiljø/veiledere er pekt på som et behov
- En ikke vurderende/ikke dømmende arena som legger til rette for å prøve og feile – noe universitetsbiblioteket kan være.

Kilder:

For å belyse problemstillinger rundt og bruk av GenKI i PhD-utdanningen:

Black, E. & Betts, K. (2025). Unlocking the Future: How are EdD Faculty Using Generative AI in Doctoral Research. *Impacting Education: Journal on Transforming Professional Practice*, 10(1), 49–56. <https://doi.org/10.5195/ie.2025.475>

Caillaud, E. & Skec, S. (2024). *Supervision of design PhD students in an era of generative artificial intelligence*. 420. <https://cnam.hal.science/hal-04766967>

Kumar, S. & Gunn, A. (2024). Doctoral students' reflections on generative artificial intelligence (GenAI) use in the literature review process. *Innovations in Education and Teaching International*. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14703297.2024.2427049>

Mandal, R. & Tranvik, T. (2025, 8. april). Kunstig intelligens krever samarbeid og deling i UH-sektoren. <https://www.khrono.no/kunstig-intelligens-krever-samarbeid-og-deling-i-uh-sektoren/959192>

Rowland, D. R. (2023). Two frameworks to guide discussions around levels of acceptable use of generative AI in student academic research and writing. *Journal of Academic Language and Learning*, 17(1), T31–T69.

Pågående GenKI survey undersøkelse blant studenter ved UiB, alle nivå også PhD.

Om psykologisk trygghet:

Devis-Rozental, C. (2023). Developing the Socio-Emotional Intelligence of Doctoral Students. *Encyclopedia*, 3(4), 1178. ProQuest One Academic; Publicly Available Content Database. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia3040085>

Edmondson, A. (1999). Psychological Safety and Learning Behavior in Work Teams. *Administrative Science Quarterly*, 44(2), 350–383. <https://doi.org/10.2307/2666999>

Edmondson, A. C., Dillon, J. R. & Roloff, K. S. (2007). 6 Three Perspectives on Team Learning. *Academy of Management Annals*, 1(1), 269–314. <https://doi.org/10.5465/078559811>

Edmondson, A. C. & Lei, Z. (2014). Psychological Safety: The History, Renaissance, and Future of an Interpersonal Construct. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 1(1), 23–43. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-031413-091305>

